ՊԱՏՄԱՆԴ

Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Ա.ո խմբագիր—Տնօրէն Մ. Գափամաճեան Կ. պոլիս, Զազմազօղլար Սիւմպիւլիւ խան թիւ 47։

Ծանուցմանց տողը մէկ անգամի համար 3 դրօ. 2 անգամի համար 2½ դրօ. է իսկ աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կ'ըլլա

ԼՈՅՍ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՏՄԱՆԴ

Լոյսը կը հրատարակուի Զորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրեր։

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան գինն է մէկ լիրա Օսմանեան կանխիկ վճարելի։

Դուրս գնացած լրագրաց ճամբու ծախքը առնողին վրայ է.

Մէկ թերթը 40 փարա

ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Առանց մանրամասնութեանցը մտնելու այն դարձուածոց, որ տեղի գտած են կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ և զոր նախապէս ծանուցած է մեզ մեր Տփղիսի Պատ. Թղթակիցը, կուզենք մի քանի խօսք ընել։

Մեր Թղթակիցը զգացուցած էր արդէն իւր վերջին մանաւանդ նամակաւը թէ չատ հաւանական չթուիր ատ Ամենայրիմեան Հայրիկի ընտրութիւնն, որովհետև, Եկեղեցական մարմինն յարգելով հանդերձ Ն. Սրբազնութեան բարձր արժանիքը, ընդ դէմ է նորա կաթողիկոսացման, ըստ որում Երիմեան Հայրիկի հեզահամբոյր բնաւորութիւնը, աւետարանական առաքինութիւնները և յոժ ներողամիտ ոգին կը նկատէ իբր թուլութիւն, և կ'եզրակացնէ թէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ այդ արժանաւոր փառքը չունի վարչական կորով, իշխանական սատ և զսպելու համար երկաթեայ դամք։

Կը յուսացնէ թէ—կը յարէ մեր Թղթակիցը—համամայնութիւն գոյանայ էջմիածնի Մխիթարեանութեան և Ընտրող ժողովոյ անգամոց միջև նկատմամբ Գերաշ. Մելքիսեդեկ Ս. Արքեպիսկոպոսի Մուրատեանց, որ մեծ յարգ և համարում կը վայելէ իբր հաստատամիտ, դիմադրելու կարող և վարչական կորով ունեցող մարդ և որ քաջ կը ճանչնայ Ռուսաստանն և Տաճկաստանը, թէպէտ Մակարեանք դադրած չեն Գեր. Մուրատեանցի հաւանական ընտրութեան դէմ ալ—չ'ըսենք մեքենայութիւն—գժտարութիւններ յարուցանելու, ինչպէս որ յարուցին և կը յարուցանեն ի մասին Երիմեան Հայրիկի։

Այս տեղեկութիւնները արդէն ըստ բաւականին կը լուսաբանեն ընտրութեան պարագաները և բնաւ տարակոյս չեն թողուր թէ Իզմիրի Առաջնորդ Գեր. Մելքիսեդեկ Սրբազան կաթողիկոս ընտրուած է բացի իւր ծանուցեալ արժանեաց՝ նաև իւր այն յատկութեանցն համար, որ աստուածս պահանջելի են եկեղեցւոյ կառավարութեան ղեկը ձեռք առնելու կոչուող Պետէ մը, և մենք բուն այս տեսակէտով է որ անցեալ և թէ այս տարի չատագոված էինք նաև իւր ընտրելիութիւն։

Այժմ որ Ն. Բարձր Սրբազնութիւն ազգային բազմանաց համաձայն—ըստ ոմանց Թուրքիոյ, Ռուսիոյ և Պարսկաստանի Հայոց համակրելի ընտրելիներէն մին էր—կաթողիկոս ընտրուած է, երբ կատարի վեհերացումն և անցնի իւր պաշտօնին գլուխը, տարակոյս չունինք թէ իւր վրայ դրուած յոյսերն ու ակնկալութիւնները իրերև չվիտի հանէ երբէք։

Կը մաղթենք և կը փափագինք։

ՎԵՐԱԲՆՆԵԼԻ ԿԷՏԵՐ

Ա.

Թէ ո՞յք են Ազգ. Սահմանադրութեան մէջ վերաքննելի կէտերը ըստ պահանջման ժամանակի, փորձառութեան և պիտոյից՝ պարտք կ'զգանք պարզել ատ և ներկայել ընդհանուրին դատողութեանը։

Ա. Կ'սկսինք նախ երեսփոխանութենէ։

—

Կաղմութիւն երեսփոխանութեան

Սահմանադրութեան մէջ երեսփոխանաց թիւը 140ի տրամադրուած է։

Թրքահայոց թուոյն բազդատմամբ և երեսփոխանութեան տրամադրեալ գործոց նկատմամբ այդ թիւ կրնայ զեղչուիլ կէս առ կէս, այսինքն, 70ի, որ կրնայ բաշխուիլ այսպէս՝ 10 եկեղեցական, 40 գաւառային և 20 Պոլսոյ կողմէ երեսփոխան։

Ընտրողութեան և ընտրելիութեան հիմը պէտք է կազմեն՝

1. Այն որ 30 տարին լրացուցած է, կրնայ ընտրող և ընտրելի ըլլալ, եթէ՝

2. Տարին գո՛նէ 20 ղրշ. կեդրոնական և 10 ղրշ թաղային տուրք կը վճարէ, եթէ՝

3. Դրել կարդալ գիտէ, եթէ՝

4. Ընտանեացը խնամք և պաշտպանը կրթութեան հոգ կը տանի, եթէ՝

5. Ոճրագործութեամբ դատապարտեալ կամ խելագար չէ, եթէ՝

6. Ազգային պաշտօններու մէջ նենգութիւն ըրած չէ, և եթէ՝

7. Բարոյականը կասկածելի չէ, հըմուտ է ազգային գործոց և տեղեակ տէրութեան օրինաց։

Բ. Եկեղեցական և աշխարհական երեսփոխանաց ընտրութիւնը կը կատարուի եկեղեցական և աշխարհական ընտրողաց մասնակցութեամբ և ոչ թէ ուրոյն ուրոյն, որ դէմ է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ոգւոյն և սկզբանց, վասն զի եկեղեցականը զատ և աշխարհականը զատ մարմին չէ, այլ Ազգին և եկեղեցանդամներ են։

—

Վարչական կազմակերպութիւն

Ա. Եթէ կարելի ըլլայ թաղակ յատկացնել պաշտօնէական դրութիւնը նախընտրելի է, քան որում օգտակարութիւնը չափազանցութեամբ հաստատուած և զոր աշխարհ ընդունած է իբր յարմարագոյն եղանակ վարչական կազմակերպութեան։

Բայց եթէ անկարելի ըլլայ մէկ կողմ թողուլ զայդ և դարձեալ համակերպիլ ժողովական դրութեան, յայնժամ լաւագոյն է որ Վարչութեան իրաքանչիւր ժողովոյ թիւը՝ որ 14 է, 7ի զեղչուի, իրաւունք տալով Ս. Նախագահին՝ Պատրիարքին, որպէս զի ինք ընտրէ Ատենապետներն և Ատենապետք ալ ընտրեն իրեանց ընկերները, և Ս. Նախագահը Ազգ. Ժողով. ոյժ տեղեկագրէ Վարչութեան նոր ընտրութիւնը։

Սոյն եղանակ կրնայ պատշաճապէս յարմար գալ սահմանադրական ընդհանուր սկզբանց և ոգւոյն, որ միանգամայն գործնական է։

Ակէ յետոյ կուգայ գործոց բաժանման սկզբունքը, որ նոյնպէս ոչ նուազ կարեւորագոյն կէտ մ'է, և որուն վրայ պիտի դարձնենք մեր ուշադրութիւնը գալ անգամ։

—

Ա.ԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

1883 ԱՄԻ ՀԱՇՈՒԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Համայն լրագրիւք ծանուցին յիշեալ Հաշուետուոյն հրատարակութիւնը և մեայն մեքն տակաւին բան մը չգրեցինք։

Սոյն յապաղման պատճառն ուրիշ բան չէր, բայց եթէ սա թէ մենք չէինք ուզեր հարևանցի ծանուցմամբ մը չատանալ, այլ կը փափագէինք յետ քննութեան կարծիք յայտնել այս մասին, մանաւանդ երբ ազգային թերթ մ'ալ բազդատութիւն մ'ըրած էր 1882ի և 1883ի Հաշուետուոյներուն վրայ։

Պարտք կը համարինք կանխաւ դիտել տալ թէ մենք բնաւ դիտաւորութիւն չունինք մին գովելու և միւսը պարսաւելու, վասն զի կը հաւատանք թէ երկուքն ալ—այսինքն 1872ի և 1883ի Պատ. Հոգաբարձութիւնք ըրած են, ինչ որ կըրնային ընել, այսինքն, երկուքն ալ ունեցած են իրենց ծառայութիւնները։

Ցիշեալ թերթը բազդատութիւն մ'ընելէ յետոյ թէ՝ 1872ի Պատ. Հոգաբարձութիւնը օրական 60 փարայ ծախք ըրած է որ առնն պատսպարելոց թիւն էր 450, իսկ այժմ որ բարձրացած է 750ի, ներկայ Պատ. Հոգաբարձութիւնը ծախք կ'ընէ մէկ անձի համար նոյնպէս օրական 60 փարայ, և կ'եզրակացնէ թէ այժմ պատսպարեալք՝ մանաւանդ ուսանողք կը զրկուին կանոնաւոր սնունդէ, և գրեթէ անօթի կը մնան։

Մեր յարգոյ Պաշտօնակիցն իւր բազդատութեան մէջ անչուշտ չպիտի յանգէր յոռի եզրակացութեան մը, եթէ նախապէս մանրամասն քննութիւն մը կատարէր այն կէտերու վերաբերմամբ, որոց ինքը բնաւ տեղեկութիւն չունի, և չատացեր է միայն Թուանշաններու բազդատութեամբ։

Մեր քննութեանց արդիւնքն յանգած է սոյն եզրակացութեան թէ՝

1. Ներկայ Պատ. Հոգաբարձութիւնը բոլոր պէտքերը զորօրինակ՝ նպարեղէն, կերպասեղէն, դեղ և այլ նիւթեր բերել կուտայ բուն իսկ տեղէն մեծ քանակութեամբ և այնքան աժան, որքան որ ատ ժան կ'սուանան վաճառականք իրեանց ապրանքն եւրոպական գործարաններէ, և՝

2. Տեղական վաճառք ալ կը գնուին նոյնպէս մեծ քանակութեամբ և նուազ գնով։

Կուզենք մեր քննութեան արդեանցը մասին յառաջ բերել ատ մի քանի օրինակներ։

Հանքածուխը գնուած է ոսկին 140 ղրուշի հաշիւ 1872 թուականին 18 փարայ, 73ին 17, 74ին 18 և 76ին 25 փարայի, մինչդեռ ներկայ Հոգաբարձութիւնն 8 տարիէ ի վեր ոսկին 108 ղրուշի հաշիւ կը գնէ օխան 6 փարայի։

Երկրորդ կարգի խաղուէն բերել տուած է 6 1/2 ղրշ.ի, մինչդեռ հրաստարակի գինն է 10ը ղրուշ։

Բրինձը գնած է օխան 65 փարայի, չաքարը 2 ղրշ. 35 փարայի, ձէթը 5 ղրշ. 25 փարայի, աճառը 3 ղրշ. 30 փարայի, լուբիան 40, սիսեռը 38, պակլան 40 և ձիթապտուղը 70 փարայի։

Ասոնց վրայ կրնանք աւելցնել 1872 և 1883 թուականներու միջոցին կեցած տակի տարբերութիւնը, ապրանաց գիները, մաքսակարարութեան եղանակը, ներկայ պաշտօնէից բարոյական վիճակը և անոնց հսկողութիւնն որ առեն օրինաւոր միջոցներով ի գործ կը դրուի նպարէղինաց, կերպասէղինաց, դեղօրէից և այլ նիւթոց անկորուստ պահպանման և ըսպառման մասին, որ հարկաւ ուշադրութեան արժանի կարեւոր պարագաներ են, և առանց այս ամենուն ճշդրիտ տեղեկութեան անհնարելի չէ որ մեր յարգոյ պաշտօնակիցը իւր բազդատութեան մէջ բոլորովին սխալ եզրակացութեան մը յանգէր, և հետեւաբար կատարած ազդէր ազգայնոց սրտին՝ մանաւանդ այնպիսի ժամանակ մը յորում Պատ. Հոգաբարձութիւնը Ա.զգ. Հիւանդանոցի առթիւ 1000 ոսկւոյ բացը գոցելու համար հանգանակութեան ձեռնարկած է։

Աւրդ, մեր յարգոյ պաշտօնակցին ակամայ սխալը մանրախոյզ քննութեամբ (1) և թուաբանական ճշդութեամբ ուղղելէ յետոյ՝ արդարութեան պարտք կը համարինք յորդոր և հրաւէր կարդալ ամեն կարգի և ամեն տեղւոյ ազգայնոց որպէսզի չարաշնակեն իրեանց նպաստներ այնու վստահութեամբ, զոր ունեցած են և ունին նկատմամբ մեղսաչան Հոգաբարձութեան, որ ստուգիւ նախանձաւոր պաշտօն մը կը կատարէ չարունակ վեց տարիէ ի վեր։

ՊԱՆՏՐՄԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ

Պալըքեսէրի մեր Թղթակիցն բաւական կարեւոր տեղեկութիւններ ստացանք, որ ժամանակէ մի վեր յուզուած խնդիրը լուսին կը լուսաբանեն։

Այդ տեղեկութիւնք կը պարսնակեն դատաստիքները, կը բացատրեն բուն շարժառիթը, կը յայտնեն խնդրոյն դերասանները և կը պարզեն նոցա կատարած բուն դերերն ու շարժառիթները։

Մենք որոշած ենք առ այժմ վերապահել մանրամասնութիւնները և պարզել միայն բուն խնդիրը ժողովուրդին օգտակարութեան տեսակէտով։

Կը կատարենք այդ պարտականութիւն չորեքշաբթի օր։

---

(1) Մի քանի անգամ յատկապէս անձամբ նոյն գործութեան վայրն երթալով առանձինն քննած և հարցափորձ րրած ենք անդ պարսաւեալներն և ուսանողները, որ կատարեալ գոհունակութիւն և երախտագիտութիւն յայտնած են իրենց տարուած հայրական խնամոյ և ազնիւ հոգածութեան համար առ ազնուասիրտ Հոգաբարձութիւնն և առ համայն բարեսէր նուիրատու ազգայինս։

ՖԻՏՐԱԿԱՆ — ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆՔԱՆԱՔ

(ՍԱՖԱՐԻ—ԱՂԱՄ)

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

ԿՈՒՐՍ

Դասախոսություններ կարդում է պրոֆեսոր Ա. Ղ. Ղ ա ֆ ա դ ա ր յ ա ն

—

Ա. Ղ. Ղ ա ֆ ա դ ա ր յ ա ն

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Ջրամատակարարման ծրագիրը ներառում է մոտ 2000 խողովակների փոխարինում, 1000 ջրմուղային հրշեջ հիդրանտների տեղադրում և 700 հանրային ջրվեժների կառուցում։

— Ծրագրի իրականացման համար կառավարությունը հատկացրել է 3 միլիոն ռուբլի, որի մեծ մասը կծախսվի խողովակների ձեռքբերման վրա։

Ներկայացուցիչները հետաքրքրվեցին, թե ինչպես է ապահովվելու ջրի որակի վերահսկողությունը։

— Ջրի որակի վերահսկողությունը, պատասխանեց նախարարը, կիրականացվի ինչպես ջրամատակարարման կազմակերպության, այնպես էլ հատուկ լաբորատորիայի կողմից։

Ներկայացուցիչները հետաքրքրվեցին, թե ինչ ազդեցություն կունենա ջրի սակագնի բարձրացումը բնակչության կենսամակարդակի վրա։

— Ջրի սակագնի բարձրացումը, պատասխանեց նախարարը, կազդի միայն այն ընտանիքների վրա, որոնք ունեն ավելի քան 3 շնչից բաղկացած ընտանիք։ Ընտանիքների մեծ մասի համար ջրի սակագինը չի փոխվի։

Նիստի ավարտին ներկայացուցիչները հարցեր ուղղեցին նաև ջրամատակարարման ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրների, ինչպես նաև ջրի կորուստների նվազեցման միջոցառումների վերաբերյալ։

Ջրամատակարարման ծրագրի քննարկումը կշարունակվի հաջորդ նիստում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՆԱՅ ՆԻՍՏԸ ԴԻՎԱՆՈՒՄ

Դիվանում տեղի ունեցավ Հայկական Սովետանայ նիստը։

Նիստին մասնակցում էին Հայկական Սովետանայ նախագահ Ա. Ա. Ալեքսանդրյանը, նախարարներ, Հայկական Սովետանայ Գերագույն Սովետի պատգամավորներ, գիտության, մշակույթի, կրթության, առողջապահության, արվեստի, գրականության և զանգվածային լրատվության ներկայացուցիչներ։

Նիստի օրակարգում ընդգրկված էր հարց՝ «Ջրամատակարարման ծրագրի քննարկման մասին»։

Զեկուցումով հանդես եկավ Հայկական Սովետանայ կոմունալ տնտեսության նախարար Ա. Ա. Ալեքսանդրյանը։

— Ջրամատակարարման ծրագրի նպատակն է, նշեց նա, ապահովել ջրի անխափան մատակարարումը, բարելավել ջրի որակը և նվազեցնել ջրի կորուստները։ Ծրագրի իրականացման արդյունքում մոտ 1 միլիոն մարդ կստանա ջրի ավելի բարձր որակ։

Ներկայացուցիչները հետաքրքրվեցին, թե ինչ ազդեցություն կունենա ջրի սակագնի բարձրացումը բնակչության կենսամակարդակի վրա։

— Ջրի սակագնի բարձրացումը, պատասխանեց նախարարը, կազդի միայն այն ընտանիքների վրա, որոնք ունեն ավելի քան 3 շնչից բաղկացած ընտանիք։ Ընտանիքների մեծ մասի համար ջրի սակագինը չի փոխվի։

Նիստի ավարտին ներկայացուցիչները հարցեր ուղղեցին նաև ջրամատակարարման ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրների, ինչպես նաև ջրի կորուստների նվազեցման միջոցառումների վերաբերյալ։

Ջրամատակարարման ծրագրի քննարկումը կշարունակվի հաջորդ նիստում։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՆԱՅ ՆԻՍՏԸ ԴԻՎԱՆՈՒՄ

Դիվանում տեղի ունեցավ Հայկական Սովետանայ նիստը։

Նիստին մասնակցում էին Հայկական Սովետանայ նախագահ Ա. Ա. Ալեքսանդրյանը, նախարարներ, Հայկական Սովետանայ Գերագույն Սովետի պատգամավորներ, գիտության, մշակույթի, կրթության, առողջապահության, արվեստի, գրականության և զանգվածային լրատվության ներկայացուցիչներ։

Նիստի օրակարգում ընդգրկված էր հարց՝ «Ջրամատակարարման ծրագրի քննարկման մասին»։

Զեկուցումով հանդես եկավ Հայկական Սովետանայ կոմունալ տնտեսության նախարար Ա. Ա. Ալեքսանդրյանը։

— Ջրամատակարարման ծրագրի նպատակն է, նշեց նա, ապահովել ջրի անխափան մատակարարումը, բարելավել ջրի որակը և նվազեցնել ջրի կորուստները։ Ծրագրի իրականացման արդյունքում մոտ 1 միլիոն մարդ կստանա ջրի ավելի բարձր որակ։

Ներկայացուցիչները հետաքրքրվեցին, թե ինչ ազդեցություն կունենա ջրի սակագնի բարձրացումը բնակչության կենսամակարդակի վրա։

— Ջրի սակագնի բարձրացումը, պատասխանեց նախարարը, կազդի միայն այն ընտանիքների վրա, որոնք ունեն ավելի քան 3 շնչից բաղկացած ընտանիք։ Ընտանիքների մեծ մասի համար ջրի սակագինը չի փոխվի։

Նիստի ավարտին ներկայացուցիչները հարցեր ուղղեցին նաև ջրամատակարարման ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրների, ինչպես նաև ջրի կորուստների նվազեցման միջոցառումների վերաբերյալ։

Ջրամատակարարման ծրագրի քննարկումը կշարունակվի հաջորդ նիստում։

Խմբագիր Ա. Ղ. Ղազարեան
Տպարան Ս. Ա. Ղ. Ի. Ա. Ա. Ա